

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

Број:

10/5-155

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Датум:

8.12.2015.

Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу
подносимо следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Састав комисије:

1. Доцент др Данијела Петковић
2. Ванредни професор др Милица Живковић
3. Доцент др Милена Каличанин

2. Одлука Већа департмана за англистику број 10/5-81 од 8. јула 2015. године.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног родитеља, презиме
Јасмина Братислав Станковић
2. Година уписа на мастер академске студије
2014/2015.
3. Назив студијског програма
Мастер академске студије англистике

III НАСЛОВ – МАСТЕР РАДА:

Преиспитивање викторијанске женствености у романима „Џејн Ејр“ „Жена француског
поручника“ и „Занесеност“

IV ПРЕГЛЕД-МАСТЕР РАДА:

Мастер рад под називом *Преиспитивање викторијанске женствености у романима „Џејн Ејр“ „Жена француског поручника“ и „Занесеност“* кандидаткиње Јасмине Станковић има 101 страну и написан је на српском језику (поједини наводи у фуснотама су у оригиналу, тј. на енглеском). И фонт и проред су стандардни. Рад је подељен на неколико поглавља:

1. Увод (1-3); 2. Женственост као појам (4-10); 3. Женственост и викторијанско доба (11-24); 4. Женственост у (нео)викторијанском роману (25-35); 5. Јунакиње романа и борба са женственошћу (36-88); 6. Закључак (89-94); Библиографија (95-101). Кључна поглавља, *Женственост и викторијанско доба* и *Јунакиње романа и борба са женственошћу*, су, даље, подељена на већи број потпоглавља. Библиографија на крају рада садржи 80 прецизно наведених библиографских јединица.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА -МАСТЕР РАДА:

Мастер рад кандидаткиње Јасмине Станковић, *Преиспитивање викторијанске женствености у романима „Џејн Ејр“ „Жена француског поручника“ и „Занесеност“*, је подељен у шест поглавља. Увод одређује предмет истраживања, корпус и методологију, и идентификује основне критичко-теоријске претпоставке рада. Предмет истраживања, како кандидаткиња наводи, јесу три временски удаљена романа ("Џејн Ејр" Шарлоте Бронте је викторијански, док су "Жена француског поручника" Џона Фаулса и "Занесеност" Антоније Сузан Бајат нео-викторијански романи), којима је заједничко критичко преиспитивање викторијанског концепта женствености, уз жељу да се иста осуди и одбаци као ограничавајућа, лехуманизујућа и потенцијално деструктивна (нарочито) по мушко-женске односе. Женственост се у раду доследно прати као историјско-специфични, класно-идеолошки конструкт и важна димензија рода, при чему се кандидаткиња ослања на историјска знања и увиде појединих теоретичарки тзв. другог таласа феминизма. Мада у појединим аспектима проблематичан – добро су познате замерке које су изнеле Елис Вокер и Одри Лорд, скренувши пажњу на недостатак интерсекционалности и расизам; Зила Ејзенштајн, која замера Фајрстон свођење жене на тело, бел хукс, која указује на недостатак револуционарне политике која би била усмерена ка стварању новог друштвеног поретка – други талас феминизма јесте био подесан за овакву врсту истраживања јер је под добро познатим слоганом "лично је политичко" нападао управо оне родне концепте и праксе доминантне у деветнаестом и првој половини двадесетог века, укључујући и озлоглашену поделу на "приватно" и "јавно", која је од великог значаја за јунакиње романа који чине корпус. За рад су, према процени кандидаткиње, били нарочито релевантни поједини увиди Симон де Бовоар и Шуламит Фајрстон (мада се кандидаткиња ослањала и на радове Сели Шатлворт, Сандре Гилберт и Сузан Губар), којима је заједничко то да инстистирају на роду као на друштвеном конструкту а не биолошкој датости. Род и родне разлике, према овим теоретичаркама, никако нису природне већ друштвене категорије; штавише, иако делују као бинарности, реч је о хијерархији у којој је жена увек "друга", увек потчињена и ограничавана, нарочито онда када делује да је (за)штићена. "Жена се не рађа већ се женом постаје" представља можда најсажетији израз сазнања да су род, родне разлике, и, нарочито,

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

Број:

10/5-155

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Датум:

8. 12. 2015.

женственост, конципирани и реализовани уз помоћ науке, образовања, моде, религије, правила понашања, и, ништа мање важно, интернализовани од стране конкретних људских бића у специфичном друштвено-историјском контексту, што директно утиче на њихове односе – "љубав жене према мушкарцу постаје сирово уље за културну машину", како тврди Фајрстон. Романи које кандидаткиња анализира у једном од каснијих поглавља управо и разматрају све опасности које са собом носи некритичка интернализација женствености, и (са њом блиско повезаних) претпоставки о прикладном женском понашању, од стране како женских, тако и мушких ликова. Полазећи од изјаве Ериха Фрома да је однос мушкарца и жене однос људских бића, кандидаткиња исправно указује на то да је, као посебан израз друштвених неједнакости, женственост суштински дехуманизујућа, и препозната као таква, у сва три романа из корпуса.

Друго поглавље ближе одређује женственост као појам у феминистичкој теорији, позивањем на горепоменуте теоретичарке и критичарке, али и на Вирџинију Вулф и Гејл Рубин: женственост се јасно одређује као "важан аспект конципирања и реализовања класно-родног поретка", и као научено, наметнуто понашање а не биолошка датост.

Треће поглавље носи назив "Женственост и викторијанско доба", и знатно је обимније у односу на претходна два. С обзиром на то да се женственост недвосмислено одређује као историјско-специфични, друштвени, класно-идеолошки конструкт, а да је предмет истраживања мастер рада преиспитивање *викторијанске* женствености, кандидаткиња се правилно определила за кратак преглед начина на које је женственост конципирана и реализована у викторијанској Енглеској. Штавише, већ називи потпоглавља – *Наука, Религија, Жене и радни (не)услови, Проституција, Мода, Породични живот* – указују на то да је викторијанска женственост класни конструкт те да није универзално дистрибуирана: насупротив посвећеној мајци и супрузи, "анђелу у кући", је радница експлоатисана у фабрики, и проститутка на улици (ту су и расне друге које чак и радикалне ауторке попут Шарлоте Бронте користе само да би говориле о проблемима белих образованих Енглескиња). Пажљиво бирајући кључне податке из богате историје друштвеног конструисања рода и родних разлика, кандидаткиња успешно доказује да се у Енглеској у 19. веку женственост, научно-медицински и под утицајем хришћанства, конципира као психофизичка слабост, као интелектуална инфериорност услед репродуктивних императива, али и – мајчинство; да се оваква концептуализација директно одражава на позицију жена у друштву, нарочито оних позиција које се тичу образовања, уметничког изражавања и љубавних веза, што је све релевантно за јунакиње романа из корпуса; да се оваква концептуализација додатно утврђује организацијом породичног (тзв. "приватног") живота, самом архитектуром средњекласне куће, као и модом. Разматрајући симболички значај корсета, на пример, кандидаткиња наводи да је у основи овог само наизглед практичног одевног предмета идеја да је жена и физички и морално слаба те јој је потребна потпора.

Следеће поглавље носи наслов "Женственост у (нео)викторијанском роману" и представља увод у анализе три романа који чине корпус мастер рада. Кандидаткиња користи прилику да одреди нео-викторијански роман и да донекле размотри његов сложен однос са викторијанском прошлошћу и са постмодерном садашњицом, позивајући се на увиде познатих стручњака као што су Линда Хачион, Кора Каплан, Дејна Шилер, и многи други. Теза коју кандидаткиња износи и брани јесте да нео-викторијански роман делом произилази из радикализације родне политике која карактерише другу половину двадесетог века, и да је

результат теоријско-активистичких напора управо другог таласа феминизма (тзв. "consciousness raising"). Овим се објашњава и готово опсесивно враћање нео-викторијанских ауторки и аутора на викторијанско "женско питање": упркос значајним помацама оствареним у борби за право гласа или право на рад, школовање и имовину, постоји, како кандидаткиња наводи, "известан континуитет викторијанског и савременог доба", који се огледа у и даље присутној родној неједнакости, те је неопходно наставити са истраживањем и инсистирањем на друштвеној основи женскости и мушкости, односно, захтевати — утопјски и радикално — слободу за жене "као индивидуе". Нео-викторијански роман, дакле, у интерпретацији кандидаткиње израња као наставак радикалног феминизма, на први поглед усмерен на прошлост ретроактивно остварујући родну правду, а суштински на садашњост и родну неједнакост.

Пето поглавље носи прикладан назив који сумира, пре свега, идеолошке позиције романа који чине корпус: "Јунакиње романа и борба са женствености". Кандидаткиња се определила за анализу која се фокусира на протагонисткиње романа и њихову борбу против друштвених ограничења и индивидуалне дехуманизације које им намеће доминантни викторијански концепт женствености. Дехуманизација се огледа у друштвеној маргинализацији јунакиња, у њиховој прокажености, у кажњавању изолацијом, такорећи затвором: у немогућности, најзад, да се остваре *и* као уметнице *и* као мајке *и* као жене које воле *и* које су вољене. Полазећи од "Џејн Ејр" као хронолошки најстаријег романа, кандидаткиња прати начине на које Бронтеова, Фаулс и Бајатова проблематизују, осуђују и одбацују викторијанску женственост, указујући на токсичност овог концепта не само по поједине (неприлагођене) жене, него и по мушкарце, чија је индивидуална слобода, мада објективно значајно већа него женска, такође ограничена захтевима мушкости којој је оваква женственост комплементарна-потчињена. Кандидаткиња исправно закључује да нео-викторијанизам у романима Фаулса и Бајатове функционише као вид ревидирања викторијанске женствености и изражавање захтева за индивидуалном слободом: међутим, недовољно истиче (пост)модерне специфичности ова два романа у односу на викторијански роман Бронтеове.

У последњем делу рада, кандидаткиња кратко сумира претходна поглавља, и јасно формулише закључке до којих је дошла у свом истраживању.

1. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Одредивши род, родне разлике, и женственост са критичко-теоријских позиција другог таласа феминизма и де Бовоарове као видове реализовања и одржавања друштвених неједнакости а не биолошки дате, непроменљиве реалности, Јасмина Станковић је најпре пропратила начине конципирања и реализовања женствености у контексту викторијанског друштва, а затим и начине на који се ови процеси разоткривају и осуђују као ограничавајући и дехуманизујући од стране страствених јунакиња Шарлоте Бронте, Џона Фаулса и А.С. Бајат. Женственост је, наводи кандидаткиња, средњекласни конструкт који дисциплинује делује како на жене, тако и на мушкарце уопште — на шта указују и историјска разматрања у првом делу рада, али и романи који чине корпус. Кандидаткиња потпуно оправдано шири одређење опресије да укључи немогућност слободе у љубавним односима и уметничком изражавању, које препознаје као теме посебно релевантне за романи Бајатове и Фаулса. За разлику од "Џејн Ејр", постмодерни, нео-викторијански романи су, у духу радикалног феминизма, инвестирани у оснаживање жена замишљањем других завршетака а не конвенционалних: Фаулсова "посрнула жена" се не икупљује смрћу, наводна муза познатог викторијанског песника се у роману Бајатове коначно и сама открива као моћна уметница. Овим интервенцијама нео-викторијански романи делују као коректив викторијанске женствености,

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

Број:

10/5-155

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Датум:

8.12.2015.

и посредно, модерне женствености јер постоји континуитет (неједнакости) између два раздобља који кандидаткиња препознаје у погледу родних односа. Сва три романа, кандидаткиња исправно закључује, захтевају радикално: да се жене препознају као људска бића која "имају права на слободу, да пишу и раде оно што воле". Није потребно посебно наглашавати колико су ово и данас недостигнути идеали.

2. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Кандидаткиња је приказала и протумачила резултате свог истраживања у складу са питањима која су постављена на почетку рада, као и са теоријским поставкама на које се ослањала. Предмет истраживања рада је захтевао интердисциплинарни приступ, будући да се студије рода не баве само књижевним представама рода и родних односа, већ ширим друштвено-историјским и културним контекстом. У складу са тим, кандидаткиња је истражила богату историју викторијанског конципирања и реализовања женствености и исправно оабрала само најважније примере, односно оне које су од значаја за осветљавање начина на који се романи из корпуса (њихове протагонисткиње) одређују према истој. Оно што је остало недовољно размотрено јесу стилске и идеолошке специфичности постмодерних романа у односу на викторијански. Кандидаткиња је, ипак, демонстрирала способност самосталног истраживања, критичке интерпретације корпуса и излагања резултата истраживања јасним стилем.

3. КОНАЧНА ОЦЕНА МАСТЕР РАДА

Закључак Комисије јесте да је мастер рад под називом *Преиспитивање викторијанске женствености у романима „Џејн Ејр“ „Жена француског поручника“ и „Занесеност“* кандидаткиње Јасмине Станковић урађен у складу са поставкама одређеним у пријави теме; да садржи све битне елементе, формално и у погледу садржине; да су коришћене методе карактеристичне за истраживање у области књижевности, критичко-интерпретативна и компаративна анализа, као најподесније с обзиром на дефинисан циљ истраживања, основна питања рада и очекиване резултате; да су резултати истраживања исправно изведени и приказани јасним стилем.

Избором теме и приступа, рад представља оригиналан допринос науци, пре свега студијама рода, студијама културе и књижевним истраживањима.

Нема недостатака који би значајно утицали на квалитет рада.

VI ПРЕДЛОГ:

Комисија предлаже да се мастер рад под називом *Преиспитивање викторијанске женствености у романима „Џејн Ејр“ „Жена француског поручника“ и „Занесеност“* прихвати, а да се кандидаткињи Јасмини Станковић одобри усмена одбрана рада.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Доцент др Данијела Петковић

Ванредни професор др Милица Живковић

Доцент др Милена Каличанин